

Hazırlayan : Abdulkhakim KOÇIN

Değerli Eserlerle Günümüze Işık Tutmuş Bir Bilgin: **ABBAS VESİM**

Abbas Vesim 18. yüzyıl ortalarında İstanbul'da yaşamış ve çağında bilgi âlemini değerli eserlerle süslemiş, hekimlik tarihimizin önemli isimlerinden.

Bir kısım kaynaklarda adına Vesim Abbas biçiminde de rastlanan, halk arasında ise, Kambur Vesim lâkabıyla tanınan bu ünlü hekim, doğruluğu tam olarak kanıtlanmamış olmakla birlikte 1689 yılında Bursa'da doğdu. 1720 yıllarına kadarki gençlik hayatında kendisi gibi çağının ünlü hekimlerinden olan Bursalı Ali Münşi ve Ömer Şifai'den tıp, Yanyalı Esat Efendi'den felsefe derslerini aldı. Daha sonra Ahmet Mısri'den de astronomi bilimini öğrendi.

1720'li yıllardan sonraki hayatında ise, İstanbul'da Sultanselim Çarşısı'ndaki özel muayenehanesinde serbest hekimlik yaptı. 1761 ya da 1762 yılında İstanbul'da öldü.

İLMİ KİŞİLİĞİ VE BİLİME HİZMETLERİ

Hekimlik mesleğinin yanısıra astronomi alanında da çalışmalar yapan Abbas Vesim, etyolojiye (hastalık nedenlerinin araştırılmasına) önem veren, tedavinin hastalık belirtilerine göre saptanmasının gerekliliğine inanan bir klinikçidir. Bu sebeple de tıbbi iyice anlayabilmek için fizik, mekanik ve kimya bilgisinin gerekliliğini savunur. Bu teori ve uygulama düzeyindeki katkılarıyla da Vesim, temel kavramlarda İbn-i Sina tıbbına bağlı olmakla birlikte, Batılı anlayışa geçiş dönemindeki Osmanlı tıbbının gelişmesine de bir anlamda yön vermiş olur.

Abbas Vesim'in ilmi kişiliğini ortaya koyacak önemli özelliklerinden biri de yaşadığı çağda olduğu kadar, yaşadığımız bu bilgi çağında da dikkatle okunup, yararlanılması için, bugünkü konuşma diline çevirisini yapacak tıp tarihleriyle uğraşan bilim adamlarını bekleyen, İstanbul ve Anadolu kütüpha-

nelerinde elyazması halinde bulunan telif eserleri ile bu eserlerinde deontoloji (görev bilgisi) konusunda çağının düşüncelerini yansıtan değerlendirmeleridir.

Burada yeri gelmişken bir parantez açacak olursak, öyle sanıyoruz ki, politikayla, edebiyatla, ticaretle vb. uğraşlarla meşgul olan hekimlerin yanısıra tıp tarihiyle uğraşan fedakâr hekimlere de sahibiz. Ve yine öyle sanıyoruz ki, bunlardan, hiç olmazsa İstanbul ve Anadolu kütüphanelerinde elyazması halinde bulunan, hekimlik tarihimizin yüzünü ağartan bu ve bunlar gibi kıymetli te'lif eserleri önce tespit etmelerini, arkasından bilimsel bir titizlikle günümüz Türkçesine kazandırmalarını beklemek en doğal hakkımızdır. Aksi takdirde bilimin tarih boyunca görülmemiş bir hızla geliştiği çağımızda, kütüphaneleri artık sadece kitapların korunduğu, arandığında bulunabileceği yerler olarak değil de, bilginin kaynağına en hızlı bir şekilde erişebilecek bilgisayarlarla donatılmış bilgi bankaları olarak düşünenecek olursak, bilim tarihimizin Arapça harflerle basılmış bu bilgi hazinelerinden yararlanma şansımızı yitirebiliriz.

ESERLERİ

Abbas Vesim'i üne kavuşturan "Düstürü'l-Vesim fi Tıbbi'l-Cedid ve'l-Kadim (Eski ve Yeni Tıp Konusunda Vesim'in Kuralları)" adlı iki ciltlik kitabı, 18. yüzyıl Osmanlı tıbbının en önemli eserlerinden biridir. 1748'de yazılan ve iki cildi 2083 sayfa olan elyazma halindeki bu eser, bir önsöz, dört bölüm ve bir de sonsözden meydana gelmektedir.

Eserin önsözünde yazar, hekimliği Bursalı Ali Münşi ile Ömer Şifai'den öğrendiğini belirttikten sonra Doğulu ve Batılı doktorlardan alıntılar yaparak, yukarıda da söylediğimiz gibi "tıbbi iyice anlayabilme yolunun fizik, mekanik ve deneysel kimya bilgisinden geçtiği" tezini savunur.

Abbas Vesim, eserinin 1. bölümde organlara ait hastalıklardan bahsederken özellikle dizanteri, bağırsak hastalıkları, humma ve kalp rahatsızlıkları üzerinde durur; zatürre, kan tükürme ve akciğer vereminden bahseder. 2. bölümde kadın ve çocuk hastalıkları üzerinde durur. Bir taraftan da çocukların 6 yaşından önce okula gönderilmemesini, onlara gerekli gereksiz dayak atılmamasını, kabiliyetlerine göre iş yaptırılmasını öğütler. Eserin 3. bölümünde şişler ve ülser konusunu inceler. 4. bölümde basit ve bileşik ilaçlardan bahseder. Sonsözde ise, hekimliğin gereklerinden bahsederek, hekimlere tavsiyelerde bulunur.

Bu çok kıymetli eserinin yanısıra Abbas Vesim'in 1745'te astronomi konusunda yazdığı "Nehcü'l-Buluğ fi -Şerh-i Zic-i Uluğ"; bileşik ilaçlarla ilgili yazılmış "Vesiletü'l - Metalib fi-İlmüt-Terâkib (Terkipler İlmindeki Kaidelere Dair)"; kimyanın tıpta kullanılmasını konu edinen "Tıbb-ı Kimya-ı Cedid" adlı eserleriyle klâsik şairlerin yer aldığı bir de divanı vardır.